

Cornelia Butler Flora a Jan Flora: Rural Communities. Legacy and Change

Thirt Edition, Westview Press, Boulder, CO. 2008, 402 s.

V roku 2008 vyšlo tretie vydanie publikácie *Vidiecke spoločenstvá. Dedičstvo a zmena* od amerických sociológov Cornelia Butler Flora a Jan Flora z Iowa State University.

Podľa autorov zámerom publikácie, ktorá bola po prvýkrát publikovaná v roku 1992¹, je prispieť k lepšiemu chápaniu vidieckych spoločenstiev a dopomôcť k tomu, aby sa stali lepším miestom pre život ľudí. K splneniu tohto cieľa by malo prispieť predstavenie sociologických konceptov, venujúcich sa problematike vidieckych spoločenstiev a ich rozvoja.

Autorka a autor recenzovanej publikácie sa dlhodobo venujú problematike rozvoja vidieka. Jan Flora je profesorom sociológie na Iowa State University, v súčasnosti sa venuje otázkam úlohy kapitálov vo vidieckych spoločenstvách. Cornelia Butler Flora je riaditeľkou North Central Regional Center for Rural Development na Iowa State University a venuje sa sociologickým výskumom ľudských spoločenstiev, rodovým otázkam a inštitúciám v nich. Vo svojich výskumoch sa zameriava na americký vidiek a farmárov s cieľom prispieť k rozvoju spoločenstiev a udržateľného poľnohospodárstva.

Jednotlivé vydania publikácie *Vidiecke spoločenstvá. Dedičstvo a zmena* (druhé vydanie bolo publikované v roku 2001) odrážajú posun v odbornom diskurze spoločenstiev založených na lokalite v spoločenských vedách. Prvé vydanie je zamerané na skúmanie vidieckych spoločenstiev optikou sociálnych tried, rodu, rasy a etnika. Tretie vydanie je výraznejšie zmenené konceptuálne. Do popredia vystupuje širší referenčný rámec problematiky *kapitálov spoločenstva* (prírodný, kultúrny, ľudský sociálny, politický, finančný a infraštruktúrny). Tento referenčný rámec a súčasne analytický nástroj, ktorý vykresľuje stav a vývoj vidieckych spoločenstiev v Amerike, sa tiahne celou publikáciou. Je mimoriadne účinný na zachytenie dostatočnej šírky a hĺbky problematiky sídelného spoločenstva a umožňuje zachytiť jeho komplexnosť z mnohých aspektov i jeho vývoj v čase. Cieľom publikácie je zachytiť dynamický proces zmien vo vidieckych spoločenstvách, poukázať na rozmanitosť odkazov z minulosti a poukázať na faktory, ktoré ovplyvňujú tieto zmeny. Publikácia sa snaží tiež mapovať dopady zmien v oblasti trhu, štátu a občianskej spoločnosti na jednotlivé druhy kapitálov spoločenstva a identifikuje množstvo sociálnych problémov, ktoré tieto zmeny prinášajú.

Kniha je rozdelená na dve hlavné časti. Prvá časť publikácie predstavuje sedem kapitálov a ich schopnosť sa navzájom posilňovať v území. Každé spoločenstvo má svoje zdroje. Ak sú tieto zdroje alebo výhody investované do vytvárania nových zdrojov, stávajú sa kapitálom. Podľa autorov sa na územné spoločenstvá môžeme pozeráť ako na sedem druhov kapitálov v tomto poradí: prírodný, kultúrny, ľudský, sociálny, politický, finančný a infraštruktúrny. Tieto sa môžu navzájom buď posilňovať, alebo navzájom oslabovať. Okrem toho zdroje môžu byť transformované z jednej formy kapitálu do druhej. Hranice kapitálov sa navzájom prekrývajú. Spolu môžu vytvárať udržateľné spoločenstvá so zdravým ekosystémom, prosperujúcou ekonomikou a sociálnou inklúziou.

V jednotlivých kapitolách prvej časti knihy autori podrobne rozoberajú jednotlivé druhy kapitálov a poukazujú na to, ako sa navzájom ovplyvňujú, posilňujú a prispievajú k rozvoju vidieckeho spoločenstva.

Sídelné spoločenstvá neboli a nie sú izolované od sociálnych, ekonomických, politických zmien v širšej spoločnosti. Druhá časť knihy sa tak zaoberá tým, ako sú jednotlivé kapitály ovplyvňované vonkajšími vplyvmi a ako sú transformované globalizáciou (kapitola 9), spotrebou (kapitola 10), riadením (kapitola 11) a umelým (účelným) zásahom v spoločenstvách (kapitola 12). Posledná kapitola opisuje modely účelových zmien v spoločenstvách a situácie, v ktorých boli tieto modely úspešné.

V kapitole s názvom *Globálna ekonomika* sa autori zaoberajú tradičnými vzťahmi medzi vidieckym priestorom a zahraničným trhom, zmenami, ktoré priniesla svetová ekonomika vrátane elektronického obchodovania, dopadmi, ktoré to prinieslo vidieckym spoločenstvám a poukazujú na príležitosti a riziká, ktoré sa objavili v tomto novom ekonomickom prostredí. Zaoberajú sa dopadmi tejto novej situácie na jednotlivé druhy kapitálov a v závere podávajú odporúčania, ako sa vyrovnáť s prebiehajúcimi zmenami vo svetovej ekonomike.

¹ Cornelia Flora, Jan L. Flora, Louis E. Swanson, Mark Weinberg, 1992. Rural Communities: Legacy And Change. Westview Press. Boulder, CO.

Ďalšia kapitola sa zaoberá spotrebou vo vidieckych spoločenstvách v Amerike. Rozoberá rôzne aspekty modelov vidieckej spotreby a poukazuje na to, ako a prečo sa tieto modely zmenili. Poukazuje na vzrastajúcu sociálnu nerovnosť na americkom vidieku, vzrastajúci konzumný spôsob života a dopady na jednotlivé druhy kapitálov (predovšetkým ľudský, prírodný a kultúrny).

Predposledná kapitola sa venuje štruktúre lokálnych vlád na americkom vidieku. Poukazuje na dôležitosť koalícií v oblasti trhov, štátov a medzi aktérmi občianskej spoločnosti na mnohých úrovniach, ktoré môžu prispieť k rozvoju spoločenstva a k jej ekonomickej prosperite.

Posledná časť publikácie prezentuje modely rozvoja spoločenstva a poukazuje na dôležitosť systematických riešení, vychádzajúcich z kapitálov spoločenstva. Za najdôležitejší a hlavný faktor rozvoja spoločenstva (nielen po ekonomickej stránke) považujú autori väzby spoločenstva s vonkajším prostredím a proces plánovania (víziu) jeho ďalšieho rozvoja.

Publikácia pôsobí inšpiratívne v mnohých smeroch. V teoretickej rovine prináša podnetné prepojenie konceptu kapitálov s problematikou územných spoločenstiev. Napriek tomu, že autor a autorka hovoria o vidieckom prostredí, tento koncept je aplikovateľný všeobecne na územia rôznej veľkosti a typu. Autorka a autor prispievajú tiež k vymedzeniu vidieka a vidieckych spoločenstiev. Poukazujú na to, že k definovaniu vidieka je nevyhnutné zahrnúť nielen veľkosť sídla (počet obyvateľov) ale i lokalitu, v ktorej sa sídlo nachádza. Svojimi zisteniami tiež prispievajú k odstráneniu stereotypov o vidieckej spoločnosti nielen v Amerike.

Autori tiež prispievajú k operacionálnemu vymedzeniu nejasného termínu spoločenstvo (community) v sociológii, ktoré však definujú pomerne široko a len v obmedzenej miere prispievajú k jeho vyjasneniu. Spoločenstvo vymedzujú ako lokalitu, alebo miesto, kde medzi ľuďmi prebieha interakcia zameraná na spoločný úžitok. Spoločenstvo nemusí poskytovať všetky služby požadované jednotlivcami a nemusí nevyhnutne poskytovať spoločný pocit identity.

Do popredia chcem vyzdvihnúť predovšetkým samotný koncept kapitálov spoločenstva, ktorý môže byť užitočným analytickým nástrojom pri skúmaní územných spoločenstiev v ich mnohodimenzionalnosti, čo sa prejavilo i v recenzovanej publikácii. Tento model je aplikovateľný na územné spoločenstvá v rôznych sociálnych kontextoch napriek tomu, že vidiecky rozmer spoločenstiev prezentovaných v publikácii je len v obmedzenej miere aplikovateľný na stredoeurópske či európske sídelné prostredie.

Kniha pôsobí komplexne, i keď, samozrejme, nie vyčerpávajúco. Prínosom je tiež, že autori nekončia v rovine konštatovania a analýz zisteného stavu, ale nachádzajú a ponúkajú riešenia. Kniha vyúsťuje do už spomínaných modelov rozvoja spoločenstva. Táto kniha sa prikláňa k názoru, že sociálne otázky v určitom území môžu byť vysvetlené aj z hľadiska histórie spoločenstva a sú výsledkom pôsobenia kapitálov, ktoré má spoločenstvo k dispozícii.

V neposlednom rade treba vyzdvihnúť pútavú formu podania. Každá kapitola začína jedným alebo viacerými „vidieckymi profilmi“ (opisom ekonomických a sociálnych podmienok určitej lokality na pozadí príbehov ľudí), ktoré sú síce fikciou, ale vychádzajú z reálnych a skutočných prostredí a sú podoprené rozmanitými zdrojmi z reálnych vidieckych spoločenstiev v Amerike. Individuálne zážitky sú zakotvené v inštitúciách a spoločenských pravidlách spoločnosti. Každá kapitola je štruktúrovaná tak, aby pomohla čitateľovi prejsť od problematiky „reálneho hlasu ľudí“ k všeobecnejším sociologickým otázkam. Sociálne problémy ľudí sa stávajú problémami spoločnosti a autorka a autor poukazujú na to, že sú riešiteľné kolektívne. Každá kapitola je uzatvorená slovníkom kľúčových slov a použitou literatúrou. Knihu možno doplniť o sériu dokumentárnych videí s rovnakým názvom, venovaných väčšine oblastí prezentovaných v publikácii, i keď štruktúrovaných podľa prvého vydania z roku 1992 (v súčasnosti sú dostupné i na [www stránkach](http://www.learner.org/resources/series7.html)²). Publikácia Vidiecke spoločenstvá. Dedičstvo a zmena sa tak stáva vhodným multimediálnym nástrojom na priblíženie problematiky územných spoločenstiev nielen študentom a odborníkom venujúcim sa rurálnej sociológii, sociológii sociálnych problémov a komunitných štúdií, ale i odborníkom príbuzných oblastí.

Katarína Moravanská

² <http://www.learner.org/resources/series7.html>